

Zaključci i preporuke sa skupa Dobra energija

Vis, od 2. do 5. svibnja 2018.

UVODNO

Na otoku Visu održao se skup Dobra energija, treći u našem tematskom nizu nakon Krka 2014. i Kaštel Lukšića 2016. godine, namijenjen svima koji razvoj obnovljivih izvora energije vide kao priliku za razvoj lokalnih zajednica i stvaranje pozitivne promjene u društvu. **Dobra energija** obuhvaća nove ekonomske modele i prakse koji kroz vlasništvo i korištenje obnovljivih izvora podupiru kvalitetu života u cijeloj zajednici, te se zasnivaju na načelima pravednosti, demokratičnosti i brige za ljude i okoliš.

Skup je okupio preko 80 domaćih i europskih stručnjaka, istraživača, praktičara, donosioca odluka, društvenih poduzetnika, inovatora, aktivista i entuzijasta koji se bave obnovljivim izvorima, građanskom energijom i energetske siromaštvom.

Cilj ovog skupa bila je razmjena iskustva i inspiriranje pojedinaca da pristupe raznim okolišnim, klimatskim, društvenim i političkim izazovima na inovativan način, kako bi se ostvarila pravedna energetska tranzicija – prema obnovljivim izvorima energije u rukama građana i lokalne zajednice. Kao rezultat nastale su Preporuke za razvoj i poticanje modela građanske energije.

PREGLED PROGRAMA

U tri i pol dana održano je više od 30 predavanja i panel diskusija, te je prezentirano 10ak uspješno provedenih projekata dobre energije u gradovima, općinama i energetske zadrugama. U nastavku je dan pregled tema po danima:

DAN 1 – tema dana: Energetski održive zajednice

U sklopu prvog dana raspravljalo se o energetske neovisnosti otoka i o ulozi gradova u energetske tranziciji. Mreže znanja – kao što je Energy Cities koji povezuje europske gradove u inicijativu Sporazum gradonačelnika – ključne su za razmjenu iskustva i pokretanje lokalnih inicijativa u hrvatskim gradovima i općinama. Također,

predstavljani su inovativni alati za razvoj održivih zajednica – civic crowdfunding (ZEZ / UNDP Alt Fin Lab) i blockchain tehnologija (PowerLedger).

Panel 1: Kako do energetske neovisnosti otoka?

Panel 2: Uloga gradova u energetskej tranziciji

DAN 2 – tema dana: Energetsko siromaštvo

Tema drugog dana bila je borba protiv energetskeg siromaštva, kako na državnoj, tako i na lokalnoj razini. Gosti iz Slovenije (Focus), Njemačke (Caritas), Francuske (Enercoop, Energie Solidaire) i Ujedinjenog Kraljevstva (Robin Hood Energy) predstavili su svoja rješenja. Osnovni alati u borbi protiv energetskeg siromaštva su mreže energetskeih savjetnika, te neprofitna gradska poduzeća za opskrbu energijom.

Panel 3: Borba protiv energetskeg siromaštva na državnoj razini

Panel 4: Gradovi u borbi protiv energetskeg siromaštva

Panel 5: Energija kao javno dobro

DAN 3 – tema dana: Građanska energija

Treći dan skupa obilježili su modeli građanske energije i mogućnosti za njihov razvoj u Hrvatskoj i regiji. Predstavljani su modeli energetskeih zadruga uključenih u europsku federaciju REScoop.eu, te princip zadružnog financiranja Energy4All u Ujedinjenom Kraljevstvu. Raspravljalo se o pokretanju tržišta solarne energije u Hrvatskoj, te je predstavljena prva inicijativa kojom će se omogućiti ulaganje građana u specifičan projekt OIE putem grupnog financiranja, FN elektranu na krovu Tehnološkog parka i razvojnog centra Križevci – projekt ZEZ-a Križevački sunčani krovovi.

Panel 6: Kako do više energije u rukama lokalne zajednice?

Panel 7: Kako pokrenuti razvoj solarne energije na tržišnim osnovama?

Panel 8: Potencijal građanske energije na Balkanu

DAN 4 – tema dana: Dobra energija & dobra ekonomija

Završni dan sudionici su proveli povezujući modele dobre energije i dobre ekonomije za održivi lokalni razvoj. Predstavljani su primjeri izgradnje ekosustava dobre energije iz Europe, te program Adriatic Plastic Challenge, za edukaciju i traženje rješenja za veliki problem koji otpad i plastika predstavljaju na Jadranu.

Panel 9: Kako izgraditi ekosustav dobre energije?

RASPRAVA I ZAKLJUČCI

Sudionici su imali priliku raspravljati o modelima dobre energije kroz 9 panel diskusija, a neki od glavnih poruka i zaključaka su sljedeći:

- **Dobra energija** je ona koja je obnovljiva i koja uključuje građane i društvo u procese proizvodnje, ne samo u potrošnju. To je ona energija koja donosi dodanu vrijednost lokalnoj zajednici kroz nove poslove i smanjuje energetska siromaštvo, kako bi stvorile energetske nezavisne, otporne i sigurne zajednice.
- **Energetska tranzicija** prema korištenju obnovljivih izvora brže napreduje u onim državama u kojima su građani i lokalne zajednice aktivno uključene u razvoj i implementaciju lokalnih energetske inicijativa.
- Gotovo svi gradovi u regiji su **energetski siromašni**, a investiranjem u energetske efikasnost i obnovljive izvore mogu se stvoriti prilike za nove razvojne projekte. Prilika za ulaganje i dobre pokazne primjere su brojni mali decentralizirani toplinski sustavi koji još uvijek koriste lož ulje, a mogu koristiti lokalno dostupnu biomasu.
- **Gradske vlasti** su podkapacitirane u stručnim znanjima na području energetike, a građani nisu dovoljno informirani da bi se uključili i inicirali rješavanje problema. Prepreku predstavljaju i centralizirano odlučivanje i upravljanje budžetom, odnosno manjak autonomije lokalnih vlasti.
- Povezivanje gradova s opskrbljivačima je model koji funkcionira u Europi. Dijeljenje iskustva s drugim, uspješnijim malim europskim gradovima (primjerice kroz mrežu Energy Cities) može pomoći razvoju **modela lokalne opskrbe** i kod nas.
- **Solarna energija** postaje komercijalna stvarnost, isplativa i bez državnih poticaja, i dobra je poluga za daljnji razvoj sektora OIE – a važno je da od ulaganja imaju koristi hrvatski građani i lokalna ekonomija. OIE sve više predstavljaju gospodarsku priliku za građane, energetske zadruge, mala i srednja poduzeća.
- Ključna je **suradnja s gradovima i općinama**, djelovanje na lokalnoj razini za razvoj građanske energije u Hrvatskoj i regiji. Pokretanjem i realizacijom dobrih lokalnih inicijativa imamo priliku stvoriti svoju definiciju građanske energije i oblikovati modele koji su primjenjivi u lokalnom kontekstu i za potrebe lokalne zajednice.
- **Povjerenje građana** prema njihovoj lokalnoj zajednici i predstavnicima javnih vlasti ključno je za razvoj modela građanske energije, osobito za razvoj energetske zadruga i grupno financiranje lokalnih projekata.
- Važno je djelovati sinergijski, u zajedničkom interesu svih aktera te nastaviti zagovarati građansku energiju prema kreatorima javnih politika. Treba uspostaviti **snažnu suradnju i dobru komunikaciju** između građana, zadruga, lokalnih vlasti, edukacijskih i istraživačkih institucija.

PREPORUKE

Preporuke za razvoj i poticanje modela građanske energije u Republici Hrvatskoj, nastale su kao rezultat skupa Dobra energija. Preporuke su namijenjene svim dionicima koji se trebaju doprinijeti pravednoj energetskej tranziciji: lokalnim i državnim vlastima, elektroprivredama, građanima, energetskeim zadrugama, civilnom društvu i poduzetništvu.

Preporuke za lokalne vlasti – gradovi, općine, otoci

- Stvoriti dugoročnu viziju za dekarbonizaciju. Dobar primjer je otok Krk koji je sve aktivnosti implementirao prema Strategiji za otok bez emisija CO₂.
- Ulagati i poticati oblike (su)vlasništva nad obnovljivim izvorima energije jer se na taj način zadržavaju velika financijska sredstva koja su ranije trošila na uvoz energije i fosilnih goriva te ih sada ulažu u nova radna mjesta u lokalnoj zajednici i socioekonomski razvoj. Dobar primjer je Grad Pleternica, koji je vlasnik male hidroelektrane.
- Poticati participativne oblike vlasništva i kreiranja javnih politika sa građanima. Dobar primjer je grad Pazin koji je pokrenuo model participativnog budžetiranja za male komunalne akcije.
- Pokrenuti edukaciju energetskeih savjetnika i njihovo zapošljavanje što može otvoriti nova radna mjesta kroz zapošljavanje i samozapošljavanje. Dobar primjer je Grad Velika Gorica.
- Poticati modele financiranja obnovljivih izvora energije putem grupnog financiranja (crowdfunding) i grupnog prikupljanja ideja (crowdsourcing) od strane građana koji sami iniciraju projekte koje žele u svojoj lokalnoj zajednici
- Omogućiti građanima ulaganje u obnovljive izvore energije na javnim zgradama. Dobar primjer je Grad Križevci koji je u suradnji sa energetskeom zadrugom pokrenuo projekt FN elektrane koju će financirati građani putem mikrozajmova.
- Stvarati modele vlasništva i upravljanja nad obnovljivim izvorima energije koji povezuju javne vlasti sa civilnim društvom jer stvaraju dodanu vrijednost a uložena sredstva ostaju u lokalnoj zajednici.
- Udruživati se u EU mreže poput Energy Cities i Covenant of Mayors i koristiti postojeća iskustva i mrežu drugih gradova u EU.
- Razvijati i poticati osnivanje javnih poduzeća za opskrbu energijom jer to omogućuje neprofitno bavljenje opskrbnom djelatnosti i manju cijenu energije za kućanstva. Dobar primjer je Grad Nottingham u UK.
- Uključiti mjere borbe protiv energetskeog siromaštva u lokalne energetske i klimatske planove.
- Iskoristiti sredstva iz EU fondova za otoke za ulaganje u obnovljive izvore.

Preporuke za državne vlasti

- Model vlasničkog uključivanja lokalne zajednice u izgradnji obnovljivih izvora uključiti u energetske i klimatske strategije koje su u izradi.
- Pokrenuti nacionalni program borbe protiv energetske siromaštva putem mreže energetske savjetnika na terenu po uzoru na iskustva iz Njemačke i Slovenije.
- Energetske zadruge je potrebno prepoznati kao model društvenih poduzeća i omogućiti liniju financiranja iz EU fondova.
- Stvoriti povoljnije okruženje za rad energetske zadruga kroz poreznu politiku.
- Stvoriti sve preduvjete za razvoj solarne energije na tržišnim osnovama. Predlaže se uvođenje neto mjerenja sa godišnjim obračunom ili virtualno neto mjerenje.
- Sredstva prikupljena kroz solidarnu naknadu treba usmjeriti za ulaganje u obnovljive izvore i energetske efikasnost umjesto na jednokratne pomoći.

Preporuke za elektroprivrede

- Stvarati partnerstva koja uključuju lokalnu zajednicu u financiranje projekata obnovljivih izvora i/ili uspostavu lokalnih opskrbljivača. Može biti povezano sa energetske zadrugama i/ili sa lokalnim vlastima.

Preporuke za male investitore u obnovljive izvore energije – građani, energetske zadruge, civilno društvo i poduzetništvo

- Mobilizirati se lokalno kroz energetske zadruge i iskoristiti državne potpore. Po uzoru na primjere iz Škotske i Engleske gdje su građani okupljeni kroz energetske zadruge u suvlasništvu i kontroli nad obnovljivim izvorima energije.
- Ulagati u obnovljive izvore energije putem modela grupnog financiranja putem mikro-zajmova ili po zadružnom modelu. Dobar primjer je najavljeni projekt Križevački sunčani krovovi koji će omogućiti ulaganje građanima u fotonaponsku elektranu.